

Міжнародні економічні відносини

УДК 339.9:001.8

Нікіфорова Лілія Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент, *провідний науковий співробітник*
відділу наукових досліджень та цифровізації
ДП «Український науковий центр розвитку інформаційних технологій»

Nikiforova Liliia

PhD in Economics, Associate Professor, Leading Researcher
SE «Ukrainian Scientific Center for the Development of Information Technologies»

ORCID: 0000-0002-7034-607X

Дьогтева Ірина Оксентіївна

старший науковий співробітник
відділу наукових досліджень та цифровізації
ДП «Український науковий центр розвитку інформаційних технологій»

Dohtieva Iryna

Senior Research
SE «Ukrainian Scientific Center for the Development of Information Technologies»

ORCID: 0000-0002-8567-6952

Шиян Анатолій Антонович

кандидат фізико-математичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
відділу наукових досліджень та цифровізації
ДП «Український науковий центр розвитку інформаційних технологій»

Shyian Anatoliy

PhD in Physics and Mathematics, Associate Professor, Leading Researcher
SE «Ukrainian Scientific Center for the Development of Information Technologies»

ORCID: 0000-0002-5418-1498

**НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ НАУКИ,
ІННОВАЦІЙ ТА ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ
DIRECTIONS OF THE DEVELOPMENT OF LEGAL PROVIDING
OF INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF SCIENCE,
INNOVATION AND TRANSFER OF TECHNOLOGY**

***Анотація.** Стаття присвячена актуальним питанням розвитку правового забезпечення міжнародного співробітництва у сфері науки, інновацій та трансферу технологій. В роботі доведено, що правове забезпечення міжнародного співробітництва є важливою складовою успішної роботи в галузі науки, інновацій та трансферу технологій, що, в свою чергу, є важливими складовими економічного зростання держави.*

В статті проаналізовано та систематизовано можливі напрямки розвитку правового забезпечення для підвищення ефективності застосування міжнародного співробітництва України у сфері науки, інновацій та трансферу технологій для прискорення її економічного зростання. Підкреслено, що саме інтелектуальна власність є товаром в рамках ринкової економіки.

За результатами проведеного аналізу виокремлено п'ять перспективних напрямків розвитку правового забезпечення міжнародного наукового співробітництва у сфері науки, а саме: міжнародне фінансування досліджень і розробок, створення та функціонування міжнародних наукових колективів, доступ до сучасного наукового обладнання та методів, придбання сучасного наукового обладнання та покращення міжнародної наукової комунікації.

Проведений в статті аналіз свідчить про те, що наукові результати інтегруються в економіку в основному через різного роду інновації, які є потужним драйвером економічного розвитку країни. Доведено, що саме

інновації виступають основним напрямком адаптації наукових знань до потреб суспільства та виокремлено типові траєкторії розвитку сучасного високотехнологічного інноваційного підприємства.

Також, в статті проаналізовано низку законодавчих актів (закони, угоди, меморандуми) щодо міжнародного співробітництва України у сфері науки, як українських, так і європейських. Обґрунтовано необхідність розробки національні нормативно-правові акти, які б дозволяли ефективно регулювати взаємодію українських і зарубіжних партнерів у галузі інновацій, забезпечувати інтелектуальну власність та захищати права інноваційних компаній. Крім того, в роботі було підкреслено важливість підписання міжнародних угод з країнами-партнерами, які б дозволяли вирішувати питання інтелектуальної власності, підтримувати трансфер технологій та обмін досвідом в галузі інновацій.

Ключові слова: наука, інновації, міжнародне співробітництво, трансфер технологій.

Summary. The article is devoted to topical issues of the development of legal support for international cooperation in the field of science, innovation and technology transfer. The work proves that the legal support of international cooperation is an important component of successful work in the field of science, innovation and technology transfer, which are important components of the economic growth of the state.

The article analyzes and systematizes possible directions for the development of legal support to increase the effectiveness of Ukraine's international cooperation in the field of science, innovation, and technology transfer to accelerate its economic growth. It is emphasized that intellectual property is a commodity within the market economy.

Based on the results of the analysis, five promising directions for the development of legal support for international scientific cooperation in the field

of science were identified, namely: international funding of research and development, creation and functioning of international scientific teams, access to modern scientific equipment and methods, acquisition of modern scientific equipment and improvement of international scientific communication.

The analysis carried out in the article shows that scientific results are integrated into the economy mainly through various innovations, which are a powerful driver of the country's economic development. It is proven that innovations are the main direction of adaptation of scientific knowledge to the needs of society, and typical trajectories of the development of a modern high-tech innovative enterprise are highlighted.

Also, the article analyzes a number of legislative acts (laws, agreements, memoranda) regarding Ukraine's international cooperation in the field of science, both Ukrainian and European. The need to develop national regulatory and legal acts that would allow to effectively regulate the interaction of Ukrainian and foreign partners in the field of innovation, to ensure intellectual property and protect the rights of innovative companies is substantiated. In addition, the work emphasized the importance of signing international agreements with partner countries that would allow solving intellectual property issues, support technology transfer and exchange of experience in the field of innovation.

Key words: *science, innovation, international cooperation, transfer of technology.*

Постановка проблеми. Правове забезпечення міжнародного співробітництва є важливою складовою успішної роботи в галузі науки, інновацій та технологій. Наука, інновації та трансфер технологій є складовими економічного зростання держави, тому Україна активно працює над створенням сприятливих умов для міжнародної співпраці в цих сферах, включаючи підписання міжнародних угод та участь у міжнародних проектах [1, с. 177].

Однак, в Україні існують і деякі проблеми з правовим забезпеченням міжнародної співпраці в цих сферах [2, с. 22]. Одна з проблем полягає у відсутності національних нормативно-правових актів, які регулюють взаємодію українських науковців із зарубіжними колегами, а також у процесі трансферу технологій. У сфері науки українські науковці сьогодні часто використовують особисті контакти для участі у міжнародному співробітництві. Це створює певні труднощі в організації міжнародної співпраці та перешкоджає розвитку відповідних процесів.

Іншою проблемою є недостатня увага до забезпечення правових гарантій з боку держави, так як Україна як держава є одним із основних учасників міждержавних угод із фінансування міжнародного науково-технічного співробітництва. Наприклад, українські вчені, які беруть участь у міжнародних проектах, не завжди мають гарантії щодо збереження інтелектуальної власності, що є однією з ключових проблем у галузі науки та технологій. Також слід зауважити, що ефективне правове регулювання міжнародної співпраці є одним із ключових елементів створення сприятливого інвестиційного клімату для розвитку інновацій в Україні. У цьому контексті важливо розробляти національні нормативно-правові акти, які б дозволяли ефективно регулювати взаємодію українських і зарубіжних партнерів у галузі інновацій, забезпечувати інтелектуальну власність та захищати права інноваційних компаній. Крім того, як було вже зауважено вище, важливим є підписання міжнародних угод з країнами-партнерами, які б дозволяли вирішувати питання інтелектуальної власності, підтримувати трансфер технологій та обмін досвідом в галузі інновацій. Забезпечення правових гарантій і захисту інтересів українських інноваційних компаній є важливим елементом стимулювання розвитку вітчизняної інноваційної галузі і є ключовим фактором конкурентоспроможності України на світовому ринку на одному рівні із розвитком міжнародного науково-співробітництва та трансфером технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Кількість наукових джерел, які стосуються проблем розвитку науки та технологій в Україні, а також правового забезпечення відносин, пов'язаних з інноваціями та трансфером технологій є достатньою. Більшість статей висвітлює актуальні проблеми в розрізі вище окресленої тематики та пропонує різні шляхи їх вирішення. Зокрема Леонтович С.П. та Радченко О.Д. [3, с. 130-134] у своїй роботі висвітлюють основні фінансово-правові інструменти, що сприяють розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва України. Робота Новікова Є.А. [4] присвячена дослідженню правового регулювання діяльності мережі трансферу технологій, яка є важливим інструментом розвитку інноваційної діяльності в Україні. Автор аналізує особливості мережі трансферу технологій, її місце в системі науково-технічного розвитку, а також законодавче регулювання цієї діяльності в Україні та закордоном. Окрім того, у роботі розглядаються питання щодо правового захисту інтелектуальної власності, управління правами на технології, механізмів підтримки інноваційних проектів, трансферу технологій у галузі здоров'я, інноваційної діяльності в енергетичній сфері та інше. Стаття Ставнюк В.В. та Підлісної Я.В. [5, с. 148-153] присвячена проблемам нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності та шляхам їх вирішення. Автори аналізують взаємозв'язок між інноваційною діяльністю та нормативно-правовим забезпеченням, зокрема регулюванням інноваційних процесів в Україні. Вони зазначають, що недостатнє регулювання може призвести до ризику втрати інвестицій та загрози для конкурентоспроможності компаній.

Дослідження Давидюка О.М. [6, с. 75-79] присвячено аналізу сучасного стану правового регулювання відносин, пов'язаних із створенням, передачею прав та втіленням технологій як об'єкту господарського обороту. В ході проведеного дослідження автором було систематизовано і виділено групи проблем, які існують у сфері обігу технологій. У статті Волощенка О.

[7] розглядаються проблеми удосконалення права інтелектуальної власності в Україні в контексті євроінтеграції. Автор досліджує недоліки в діючому законодавстві, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, та запропонує шляхи їх вирішення. Також в статті звертається увага на важливість вдосконалення законодавства для захисту прав власників інтелектуальної власності в умовах глобалізації та зростання використання цифрових технологій.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Проаналізувати можливі напрямки розвитку правового забезпечення для підвищення ефективності застосування міжнародного співробітництва України у сфері науки, інновацій та трансферу технологій для прискорення економічного зростання.

Виклад основного матеріалу. Використання міжнародного співробітництва у сфері науки дозволяє Україні: досягти ефективного інтегрування української науки до світового наукового та Європейського дослідницького простору, що відображено в основних цілях державної політики [8, ст. 45, п.9, ч.1] та основних принципах державного управління та регулювання у сфері наукової і науково-технічної діяльності [8, ст. 46, п.8, ч.1]; значно підвищити функціонування каналів адаптації передових наукових досягнень для потреб економіки країни; відкрити доступ до використання міжнародного фінансування українських наукових проєктів як із фінансових джерел окремих країн, так і із спільних міжнародних фінансових проєктів, яке включається в фінансове забезпечення наукової і науково-технічної діяльності [8, ст.48, ч.1].

Міжнародне наукове та науково-технічне співробітництво відповідно до Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність" реалізується через [8, ст.66, ч.2]: проведення досліджень та розробок на базі кооперації, спільних програм, координаційних угод, в рамках співпраці з міжнародними колективами спеціалістів, інститутами, в межах спільних

підприємств; використання права власності на результат на основі договорів; виконання робіт за угодами, де стороною виступає організація іноземної держави або міжнародна організація; проведення міжнародних заходів, зокрема конференцій, конгресів, симпозіумів; обмін кадрами, студентами, аспірантами, спільну підготовку спеціалістів; обмін інформацією, використання міжнародних інформаційних фондів, банків даних; участь у міжнародних програмах, наприклад, в Рамковій програмі Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» [1, с. 2, 9], програма «EU4Health» [10], LIFE [11]).

Відповідно державне управління міжнародного співробітництва у сфері науки зосереджене на: кооперації держав з метою проведення спільних досліджень; реалізації проєктів, які представляють взаємний інтерес; обміні, технологіями, їх передачі; підготовці кадрів, підвищення кваліфікації; захисті інтелектуальної власності на отримані результати; визнанні іноземних документів у сфері міжнародного наукового та науково-технічного співробітництва (наприклад, Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Угорщини про взаємне визнання документів про освіту та наукові ступені [12]). В рамках законодавства України про наукову і науково-технічну діяльність виділяють нормативно-правові акти, що регулюють відносини у процесі провадження такої діяльності та міжнародні договори України [8, ст. 3].

Основними міжнародними договорами визначають державні договори. Варто зауважити, що багатосторонні угоди зазвичай не містять конкретних зобов'язань держав-учасників. Наразі акцент зосереджений на двосторонніх домовленостях (приклад двосторонньої угоди серед оновлень: Угода між Міністерством освіти і науки України та Міністерством освіти, молоді та спорту Чеської Республіки про співробітництво в галузі освіти і науки [13]). Подібні угоди регулюють загальні питання міжнародного співробітництва держав в галузі науки. Також варто виділити договори, які

встановлюють міждержавні зв'язки в окремих галузях науки, наприклад: Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [14], Рамкова угода між Урядом України та Урядом Турецької Республіки про співробітництво в сфері високих технологій, авіаційній та космічній галузях [15].

За результатами проведеного аналізу на рис.1. представлені перспективні напрямки розвитку правового забезпечення.

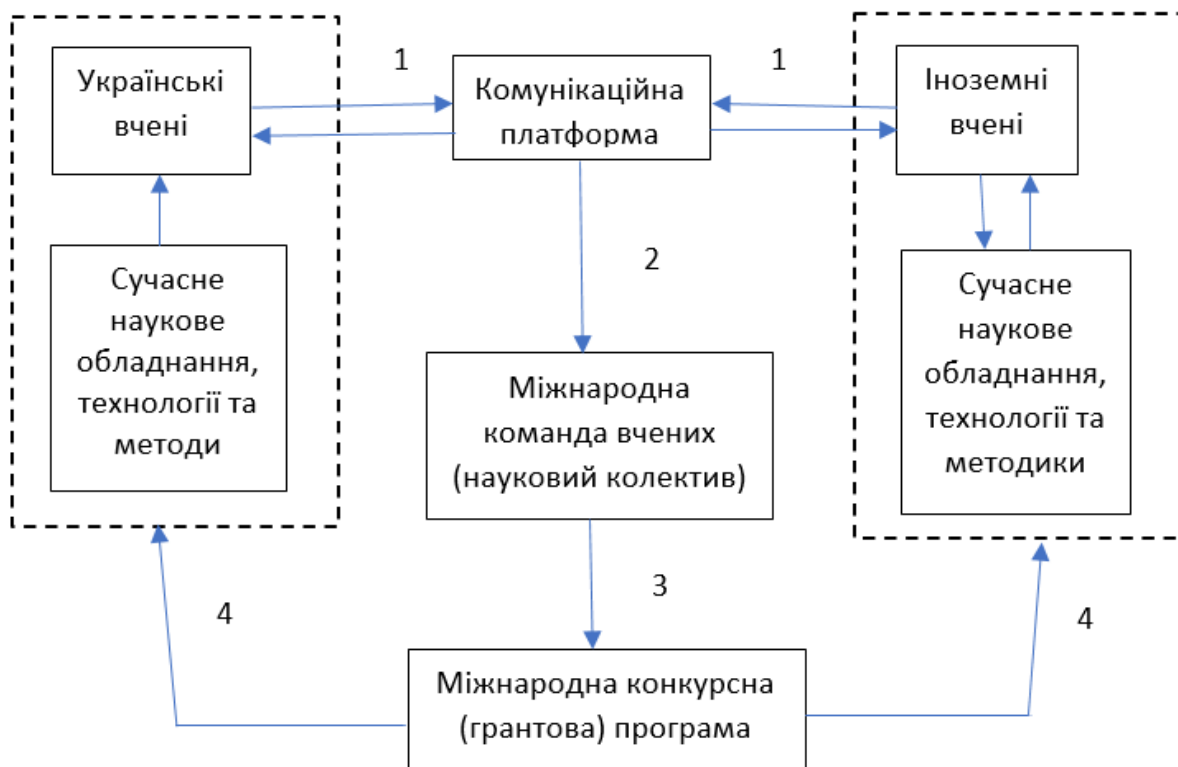

Рис. 1. Блок-схема процесу міжнародного співробітництва у сфері науки, інновацій та трансферу технологій, пояснення в тексті

Джерело: авторська розробка

На рис. 1 штриховими блоками об'єднані блоки, які належать або Україні, або закордонним країнам. Всередині кожного із блоків використовується внутрішнє законодавство (відповідно українське, або тих країн, де працюють іноземні вчені).

На першому етапі забезпечується доступ українських вчених до відповідних комунікаційних платформ, в рамках яких буде здійснюватися спілкування українських вчених з іноземними.

На другому етапі, результатом спілкування буде створення міжнародної команди (колективу) вчених, які спільно будуть розробляти певний проект. Це може бути науковий проект, проект із впровадження інновацій або ж проект трансферу технологій.

На третьому етапі міжнародна команда вчених приймає участь як єдине ціле у відповідній міжнародній конкурсній програмі та виграє грант на реалізацію запропонованого нею проекту.

На четвертому етапі закуплені в рамках виконання проекту сучасне наукове обладнання, технології та методи (ноу хау) переміщуються відповідно до України та до крани (країн), де працюють іноземні вчені. На рис. 1 показано, що це є канал для отримання Україною сучасного обладнання, інновацій та технологій. Також показано, що іноземні вчені вже мають доступ до сучасного обладнання, інновацій та технологій.

Процеси, які відбуваються на всіх чотирьох етапах повинні підтримуватися спеціальним правовим забезпеченням міжнародного співробітництва у сфері науки, інновацій та трансферу технологій.

Отже, з огляду на рис. 1 розвиток правового забезпечення в напрямку міжнародного фінансування досліджень і розробок дозволить створити умови для ефективної участі українських вчених у міжнародних наукових колективах. Це також дозволить українським вченим використовувати сучасну апаратно-технологічну базу для здійснення досліджень і розробок. Слід зауважити, що результатом наукового проекту, як правило, є нове знання. Це нове знання створюють конкретні особи, і вклад кожної такої особи юридично оформляється як авторське право [6, с. 76-78; 7, с.11-13]. Сьогодні в багатьох наукових статтях, які якраз і є продуктом/результатом наукової діяльності вимагається вказувати, який саме вклад здійснили

автори. Також в результатах наукової діяльності фіксується розподіл створеної інтелектуальної власності. Підкреслимо, що саме інтелектуальна власність є товаром в рамках ринкової економіки. Таким чином, українське законодавство повинно бути синхронізоване із закордонним для захисту авторських прав українських науковців та створеної ними інтелектуальної власності, отриманих в результаті міжнародного науково-технічного співробітництва.

Інновації є потужним драйвером економічного розвитку країни. Інновації виступають основним напрямком адаптації наукових знань до потреб суспільства. Саме через інновації до економічного розвитку залучаються широкі верстви працівників, формуються нові підприємства. Основні траєкторії розвитку сучасного високотехнологічного підприємства подані на рис 2.

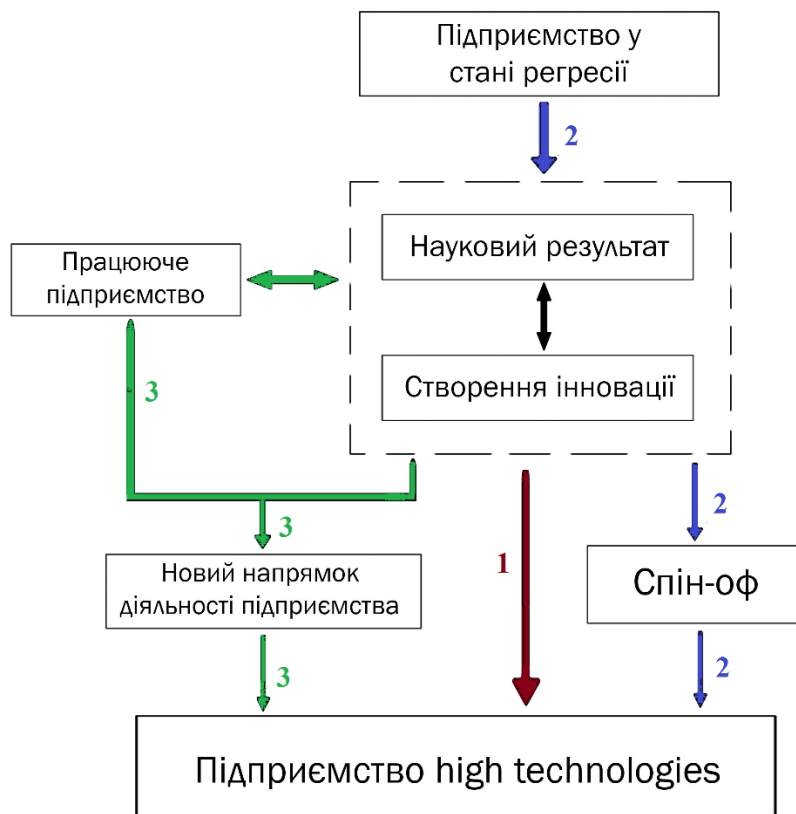

Рис. 2. Схема основних траєкторій розвитку сучасного високотехнологічного підприємства

Джерело: авторська розробка

На рис. 2. штриховою лінією відображено єдину функціональну область в яку входить науковий результат, і як його наслідок – створення інновації. Щодо можливих траєкторії розвитку сучасного високотехнологічного підприємства, то на схемі 2 їх виділено три основних:

1. Науковий результат + створення інновації → стартап (створення підприємства, орієнтованого на виробництво конкретної інновації) → підприємство високих технологій.

2. Підприємство у стані регресії + науковий результат + створення інновації → спін-оф (переорієнтація існуючого підприємства на виробництво інновації) → підприємство високих технологій.

3. Працююче підприємство + науковий результат + створення інновації → новий (додатковий) напрямок діяльності підприємства → підприємство високих технологій.

Серед основних принципів державної інноваційної політики виділяють заходи щодо підтримки міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій та просування вітчизняної продукції на зовнішній ринок [16, ст.3, ч.2]. До проблем функціонування національної інноваційної екосистеми в рамках створення новацій, зокрема, відносять недостатню залученість науковців та малого і середнього бізнесу в міжнародних програмах; на етапі трансферу - законодавче питання щодо механізму передачі технологій, створених або придбаних за бюджетні кошти, за кордон; в процесі впровадження на базі стартапу, наприклад, визначаються проблеми правового захисту власності іноземних інвесторів [17].

Розвиток правового забезпечення таких траєкторій соціалізації результатів наукових досліджень і розробок з урахуванням доступу підприємств України до міжнародного ринку інновацій та можливістю залучення міжнародного капіталу та створення спільних виробничих

підприємств створить умови для потужного розвитку країни. В результаті у сфері інновацій українська науково-технічна спільнота отримує доступ до найновіших інновацій, які створюються у світі. Це дозволяє в подальшому створювати в Україні умови для створення сучасного виробництва, яке буде випускати товари, які будуть мати великий попит у світі. Це дозволить економіці України здійснити більш швидке зростання рівня вкладу у світову економіку.

Державне регулювання інноваційної діяльності відповідно до Закону України "Про інноваційну діяльність" передбачає поряд з формуванням економічних механізмів для підтримки і стимулювання такої діяльності створення нормативно-правової бази [16, ч.1, ст.6], що визначається основними принципами державної інноваційної політики [16, ч.2, ст.3]. Актуальність створення сприятливого нормативно-правового поля для суб'єктів господарювання, що провадять інноваційну діяльність, також зазначена в "Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року" [17].

В межах міжнародного співробітництва у сфері інноваційної діяльності за умови встановлення міжнародними договорами інших правил, ніж ті, що передбачені законодавством України в даній сфері, застосовуються правила міжнародних договорів [16, ч.1, ст.23]. Загалом інновації багато в чому впорядковуються патентним законодавством та регуляцією захисту авторських прав. На цьому етапі законодавчо впорядковуються розмежування авторського права та прав на інтелектуальну власність. Однак крім наявності законодавства, тут уже потрібно враховувати наявність спеціальних організацій та структур, які є учасниками та виконують окрему роль по впровадженню цього законодавства. Для розвинених країн такі структури давно створені та активно працюють, захищаючи авторські права та інтелектуальну власність своїх громадян.

В Україні у 2020 році відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» [18] утворено Національний орган інтелектуальної власності (НОІВ), причому за розпорядження Кабінету Міністрів України [19] державна організація «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» виконує функції Національного органу інтелектуальної власності.

Трансфер технологій займає важливе місце у розвитку та функціонуванні економіки [4, с. 5-10]. Основні етапи бізнес-процесу трансферу технологій є такими:

1. Правовий захист немайнового авторського права на результат (науковий, інновацію, технологію). Тут сторонами є конкретні люди та організації (наприклад, фінансуючи, де створювався об'єкт захисту тощо). Як правило, в наукових дослідженнях та розробках немайнове авторське право використовується для фіксації авторства.

2. Правовий захист права на інтелектуальну власність (майнового авторського права). Як правило, це є патент, в якому чітко обговоренні права власності. Поза увагою при цьому часто залишається те, що вже на цьому етапі часто існує «прихований» акт трансферу. Наприклад, від людини, яка створює такий науковий результат чи розробку, які можуть бути об'єктом патентування. Як правило, існують організації, які вже на етапі створення об'єкту правового захисту (наприклад, патентування) вносять свій вклад в його отримання. Наприклад, фінансуючи дослідження та/чи розробку, надаючи послуги ексклюзивним обладнанням, створюючи умови для роботи тощо. Таким чином, вже на етапі дослідження та розробок об'єкт правового захисту вимагає, як правило, правового забезпечення відношень між окремими особами та підприємствами, а також між різними підприємствами.

3. На відміну від немайнового авторського права (фіксації автора), право інтелектуальної власності є предметом трансферу. В економіці існує багато різних можливостей для цього. Основними прикладами є трансфер у вигляді ліцензій та продажу патентів.

Трансфер технологій, власне, і є застосування перших двох напрямків правового забезпечення на практиці. Таке застосування також вимагає додаткового специфічного законодавчого впорядкування.

Сьогодні жодна країна не здатна створювати абсолютно всі наукові знання світу і, в результаті, не здатна повністю побудувати економіку виключно на унікальних інноваціях. Кожна країна займається запозиченнями технологій, тобто запозиченнями результатів застосування інновацій для умов виробництва. Тому трансфер інновацій є важливою та обов'язковою складовою розвитку правового забезпечення для міжнародного співробітництва [4, с. 76; 5, с. 58].

Загалом міжнародне співробітництво у сфері трансферу технологій реалізується через [20, ст. 5]: міжнародні договори щодо науково-технічного, технологічного, інвестиційного співробітництва, кооперації; інвестиції; передачу технологій; участь у міжнародних виставках та ярмарках високотехнологічної продукції і технологій; вітчизняні сегменти міжнародних інформаційних і комунікаційних систем з питань інтелектуальної власності, трансферу технологій; запровадження в Україні міжнародних стандартів.

На рис. 3 продемонстрована динаміка кількості укладених договорів про трансфер технологій в період з 2014 по 2021 рік.

У цій сфері важливу роль відіграють Міжнародні стандарти серії ІСО. Необхідно також враховувати, що потрібно не тільки інтегрувати ці Стандарти у законодавство України. Потрібно також навчити досить велику кількість людей ними користуватися. І, головне, потрібно створити умови для створення спеціалізованих організацій різної форми власності та

інтегрування до економіки та законодавчого поля як України, так і закордонних країн.

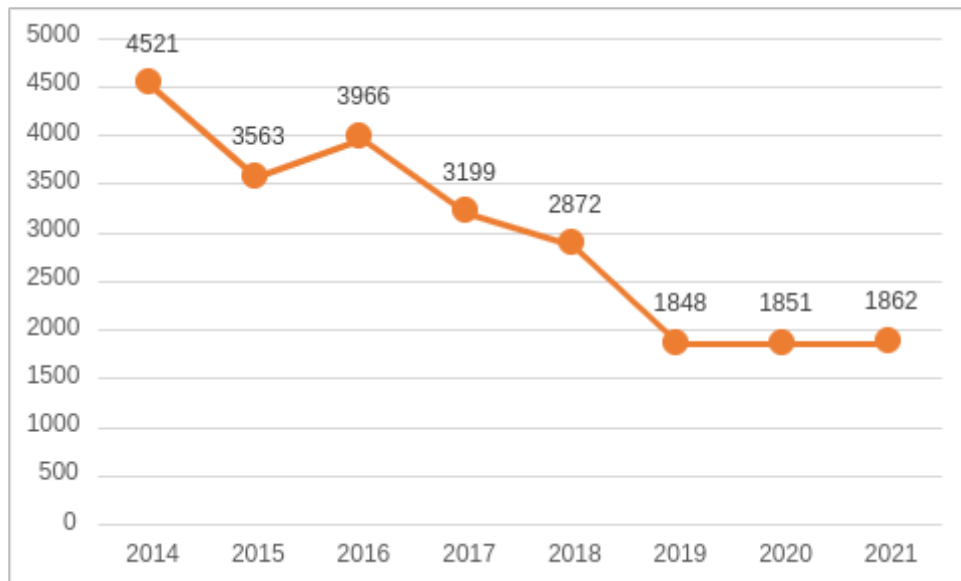

Рис. 3. Кількість укладених договорів про трансфер технологій в період з 2014 по 2021 рік

Джерело: складено авторами на основі джерела [21]

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, в роботі описано та обґрунтовано напрямки розвитку правового забезпечення для міжнародного співробітництва України у сфері науки, інновацій та трансферу технологій. Проведений в статті аналіз свідчить про те, що наукові результати інтегруються в економіку в основному через різного роду інновації, такі як розробка спеціальної технології виготовлення та підготовки висококваліфікованого персоналу. Ця діяльність спирається на наукову, але вже не є науковою. Крім того, для того щоб якомога швидше соціалізувати науковий результат, тобто донести його до суспільства застосовуючи потужні ринкові економічні механізми, потрібно розмножувати технологію, впроваджуючи її на різних виробництвах. В рамках ринкової економіки це досягається трансфером технологій, коли підприємство купляє ліцензію чи патент на певну технологію. Всі ці процеси тісно зв'язані між собою, вони впливають один з одного, проте

кожен із них має свої особливості створення та застосування відповідного правового супроводу, перспективні напрямки розвитку якого і були виділені та проаналізовані в даній роботі.

Література

1. Нікіфорова Л., Азарова А., Шиян А., Житкевич О. (2022). Використання міжнародних грантових програм Horizon 2020 та Horizon Europe в цифровій економіці. *Innovation and Sustainability*. №3. С. 176-185.
2. Куркова К. М. Адміністративно-правове забезпечення науково-технологічного розвитку в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Дніпро. 2021. 42 с.
3. Леонтович С.П. Радченко О. Д. Фінансово-правові інструменти розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва України // *Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність* : зб. наук. пр. XVIII (XXX) Міжнар. наук.-практ. конф., 10-11 берез. 2022 р. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. С. 130-134.
4. Новіков Є. А. Правове регулювання діяльності мережі трансферу технологій : монографія. Харків : НДІ ПЗІР НАПрНУ, 2019. 173 с.
5. Ставнюк В.В., Підлісна Я.В. Проблеми нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності та шляхи їх вирішення / *Матеріали конференції «Проблеми нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності та шляхи їх вирішення»*, м. Київ, 27 вересня 2017. Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2017. С. 148-153.
6. Давидюк О.М. (2018). Проблеми правового забезпечення відносин пов'язаних із обігом технологій в Україні та господарсько-правові засоби їх вирішення. *Право та інновації*. № 2 (22). С. 75-79.

7. Волощенко О. (2019). Проблеми удосконалення права інтелектуальної власності в умовах євроінтеграції. *Підприємництво, господарство і право*. №4. С. 10-14.
8. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/848-19> (дата звернення: 17.02.2023)
9. Agreement between the European Union and European Atomic Energy Community of the one part and Ukraine of the other part, on the participation of Ukraine in Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation and the Research and Training Programme of the European Atomic Energy Community (2021-2025) complementing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation. Official Journal of the European Union, L 95, 23 March 2022. P. 1–18.
10. Угода між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі «EU4Health» : Угода; Україна від 15.07.2022 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_004-22 (дата звернення: 18.02.2023)
11. Угода між Україною та Європейським Союзом про участь України у Програмі ЄС LIFE - Програмі дій з довкілля та клімату : Угода; Україна від 24.06.2022 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_002-22 (дата звернення: 20.02.2023)
12. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Угорщини про взаємне визнання документів про освіту та наукові ступені : Угода Кабінету Міністрів України; Угорщина; Міжнародний документ від 22.07.2021 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/348_001-21 (дата звернення: 20.02.2023)

13. Угода між Міністерством освіти і науки України та Міністерством освіти, молоді та спорту Чеської Республіки про співробітництво в галузі освіти і науки : Угода; МОН України від 22.11.2022 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/203_001-22 (дата звернення: 19.02.2023)
14. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Угода; Україна від 27.06.2014 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_011 (дата звернення: 18.02.2023)
15. Рамкова угода між Урядом України та Урядом Турецької Республіки про співробітництво в сфері високих технологій, авіаційній та космічній галузях : Угода Кабінету Міністрів України; Туреччина; Міжнародний документ, Форма типового документа, Довідка, Звіт від 03.02.2022 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/792_001-22 (дата звернення: 20.02.2023)
16. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/40-15> (дата звернення: 17.02.2023)
17. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія від 10.07.2019 № 526-р // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/526-2019-%D1%80> (дата звернення: 22.02.2023)
18. Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності : Закон України від 16.06.2020 № 703-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна

Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/703-20> (дата звернення: 22.02.2023)

19. Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.10.2022 № 943-р // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/943-2022-%D1%80> (дата звернення: 22.02.2023)
20. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14.09.2006 № 143-V // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/143-16> (дата звернення: 19.02.2023)
21. Інформаційно-аналітична записка щодо напрямів використання коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, створених за рахунок коштів державного бюджету у 2021 році та у період 2014-2021 років. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/napr.vykor.koshtiv.2014-2021-16.08.2022.pdf> (дата звернення: 22.02.2023)

References

1. Nikiforova L., Azarova A., Shyian A., Zhytkevych O. (2022). Vykorystannya mizhnarodnykh hrantovykh proham Horizon 2020 ta Horizon Europe v tsyfrovii ekonomitsi. *Innovation and Sustainability*. №3. S. 176–185.
2. Kurkova K. M. Administrativno-pravove zabezpechennya naukovo-tekhnologichnoho rozvytku v Ukrayini : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya dokt. yuryd. nauk : spets. 12.00.07 «Administrativne pravo i protses; finansove pravo; informatsiyne pravo». Dnipro. 2021. 42 s.
3. Leontovych S.P. Radchenko O. D. Finansovo-pravovi instrumenty rozvytku mizhnarodnoho naukovo-tekhnichnoho spivrobitnytstva Ukrayiny //

Mizhnarodne naukovo-tekhnichne spivrobitnytstvo: pryntsypy, mekhanizmy, efektyvnist [International scientific and technical cooperation: principles, mechanisms, effectiveness]: zb. nauk. pr. XVIII (XXX) Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 10-11 March. 2022 r. Kyiv : KPI im. Ihorya Sikors'koho, 2022. C. 130-134.

4. Novikov Ye. A. Pravove rehulyuvannya diyal'nosti merezhi transferu tekhnolohiy : monograph. Kharkiv : NDI PZIR NAPrNU, 2019. 173 s.
5. Stavnyuk V.V., Pidlisna Ya.V. Problemy normatyvno-pravovoho zabezpechennya innovatsiynoyi diyal'nosti ta shlyakhy yikh vyrishennya. *Materialy konferentsiyi «Problemy normatyvno-pravovoho zabezpechennya innovatsiynoyi diyal'nosti ta shlyakhy yikh vyrishennya [Materials of the conference «Problems of regulatory and legal support of innovative activity and ways of solving them]», Kyiv, 27 September 2017. Kyiv: KNU im. Tarasa Shevchenka, 2017. S. 148-153.*
6. Davydyuk O.M. (2018). Problemy pravovoho zabezpechennya vidnosyn pov'yazanykh iz obihom tekhnolohiy v Ukrayini ta hospodarsko-pravovi zasoby yikh vyrishennya. *Pravo ta innovatsiyi [Law and innovation]. № 2 (22). S. 75-79.*
7. Voloshchenko O. (2019). Problemy udoskonalennya prava intelektual'noyi vlasnosti v umovakh yevrointehratsiyi. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo [Entrepreneurship, economy and law]. №4. S. 10-14.*
8. Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diyal'nist' : Zakon Ukrayiny vid 26.11.2015 № 848-VIII // *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrayiny». Verkhovna Rada Ukrayiny [Database "Legislation of Ukraine"]. Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/848-19> (date of access: 17.02.2023)*
9. Agreement between the European Union and European Atomic Energy Community of the one part and Ukraine of the other part, on the participation of Ukraine in Horizon Europe – the Framework Programme for Research

- and Innovation and the Research and Training Programme of the European Atomic Energy Community (2021-2025) complementing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation. *Official Journal of the European Union*, L 95, 23 March 2022, pp. 1–18.
10. Uhoda mizh Ukrainoyu ta Yevropeyskym Soyuzom pro uchast Ukrainy u prohrami «EU4Health» : Uhoda; Ukraina vid 15.07.2022 // *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy». Verkhovna Rada Ukrainy [Database "Legislation of Ukraine". Verkhovna Rada of Ukraine]*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_004-22 (дата звернення: 18.02.2023)
11. Uhoda mizh Ukrainoyu ta Yevropeys'kym Soyuzom pro uchast' Ukrainy u Prohrami YES LIFE - Prohrami diy z dovikillya ta klimatu : Uhoda; Ukraina vid 24.06.2022 // *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy». Verkhovna Rada Ukrainy [Database "Legislation of Ukraine". Verkhovna Rada of Ukraine]*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_002-22 (date of access: 20.02.2023)
12. Uhoda mizh Kabinetom Ministriv Ukrainy ta Uryadom Uhorshchyny pro vzayemne vyznannya dokumentiv pro osvitu ta naukovu stupeni : Uhoda Kabinetu Ministriv Ukrainy; Uhorshchyna; Mizhnarodnyy dokument vid 22.07.2021 // *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy». Verkhovna Rada Ukrainy [Database "Legislation of Ukraine". Verkhovna Rada of Ukraine]*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/348_001-21 (date of access: 20.02.2023)
13. Uhoda mizh Ministerstvom osvity i nauky Ukrainy ta Ministerstvom osvity, molodi ta sportu Ches'koyi Respubliky pro spivrobitnytstvo v haluzi osvity i nauky : Uhoda; MON Ukrainy vid 22.11.2022 // *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy». Verkhovna Rada Ukrainy [Database "Legislation of Ukraine". Verkhovna Rada of Ukraine]*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/203_001-22 (date of access: 19.02.2023)
14. Uhoda pro asotsiatsiyu mizh Ukrainoyu, z odniyeyi storony, ta Yevropeys'kym Soyuzom, Yevropeys'kym spivtovarystvom z atomnoyi

- enerhiyi i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoyi storony : Uhoda; Ukrayina vid 27.06.2014 // *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrayiny». Verkhovna Rada Ukrayiny [Database "Legislation of Ukraine". Verkhovna Rada of Ukraine]*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_011 (date of access: 18.02.2023)
15. Ramkova uhoda mizh Uryadom Ukrayiny ta Uryadom Turets'koyi Respubliki pro spivrobotnytstvo v sferi vysokykh tekhnolohiy, aviatsiyniy ta kosmichniy haluzyakh : Uhoda Kabinetu Ministriv Ukrayiny; Turechchyna; Mizhnarodnyy dokument, Forma typovoho dokumenta, Dovidka, Zvit vid 03.02.2022 // *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrayiny». Verkhovna Rada Ukrayiny [Database "Legislation of Ukraine". Verkhovna Rada of Ukraine]*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/792_001-22 (date of access: 20.02.2023)
16. Pro innovatsiynu diyal'nist' : Zakon Ukrayiny vid 04.07.2002 № 40-IV // *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrayiny». Verkhovna Rada Ukrayiny [Database "Legislation of Ukraine". Verkhovna Rada of Ukraine]*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/40-15> (date of access: 17.02.2023)
17. Pro skhvalennya Stratehiyi rozvytku sfery innovatsiynoyi diyal'nosti na period do 2030 roku : Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny; Stratehiya vid 10.07.2019 № 526-r // *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrayiny». Verkhovna Rada Ukrayiny [Database "Legislation of Ukraine". Verkhovna Rada of Ukraine]*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/526-2019-%D1%80> (date of access: 22.02.2023)
18. Pro vnesennya zmin do deyakykh zakoniv Ukrayiny shchodo stvorenniya natsional'noho orhanu intelektual'noyi vlasnosti : Zakon Ukrayiny vid 16.06.2020 № 703-IX // *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrayiny». Verkhovna Rada Ukrayiny [Database "Legislation of Ukraine". Verkhovna Rada of Ukraine]*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/703-20> (date of access: 22.02.2023)

19. Deyaki pytannya Natsional'noho orhanu intelektual'noyi vlasnosti : Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 28.10.2022 № 943-r // *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrayiny». Verkhovna Rada Ukrayiny [Database "Legislation of Ukraine". Verkhovna Rada of Ukraine]*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/943-2022-%D1%80> (date of access: 22.02.2023)
20. Pro derzhavne rehulyuvannya diyal'nosti u sferi transferu tekhnolohiy : Zakon Ukrayiny vid 14.09.2006 № 143-V // *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrayiny». Verkhovna Rada Ukrayiny [Database "Legislation of Ukraine". Verkhovna Rada of Ukraine]*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/143-16> (date of access: 19.02.2023)
21. Informatsiyno-analitychna zapyska shchodo napryamiv vykorystannya koshtiv, oderzhanykh u rezul'tati transferu tekhnolohiy, stvorenykh za rakhunok koshtiv derzhavnoho byudzhetu u 2021 rotsi ta u period 2014-2021 rokiv. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/2022/Transefer.tekhnolohiy.2022/16.08.2022/Inf-analit.zapyska.napr.vykor.koshtiv.2014-2021-16.08.2022.pdf> (date of access: 22.02.2023)